

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-162.2025.04>

УДК 378.147:355.23]:172:005.336.2

Розсоха А. П., Сотніченко М. М.**ГРОМАДЯНСЬКА КОМПЕТЕНТНОСТЬ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ
У КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ**

У статті розкрито проблему громадянської компетентності майбутніх офіцерів у освітньо-науковому дискурсі. Визначено поняття «громадянська компетентність майбутніх офіцерів» як особистісна якість, сформована система громадянських цінностей, знань, умінь, навичок для успішної громадянської діяльності та готовність самовіддано служити Батьківщині.

Досліджено основні напрями та стратегічні вектори розвитку освіти в контексті національно-патріотичного виховання, формування громадянських цінностей у майбутніх офіцерів. Обґрунтовано основні принципи формування громадянської компетентності майбутніх офіцерів як невід'ємної складової системи професійної підготовки, які виступають методологічною основою організації освітнього процесу військових навчальних закладів (гуманізму, патріотизму, демократичності, культуровідповідності, законності, відповідальності, толерантності, інтеркультурності).

Виділено структурні компоненти громадянської компетентності, що формуються у процесі професійної підготовки курсантів через інтеграцію навчальних, виховних і соціокультурних впливів (політична освіченість; етичність і мораль; соціальна свідомість; громадянська активність; критичне мислення; знання; уміння; здатність до саморозвитку).

Запропоновано систему цілеспрямованих педагогічних умов, які сприяють становленню ціннісних орієнтацій майбутніх офіцерів, базуються на ідеях патріотизму, служіння державі, відповідальності перед суспільством та є підґрунтям для комплексного формування громадянської компетентності як важливої складової професійної готовності майбутніх офіцерів.

Ключові слова: громадянська компетентність, громадянська культура, формування громадянської компетентності, майбутні офіцери, військові заклади освіти, освітній процес, громадянськість, громадянське виховання, громадянські цінності, педагогічні умови, курсанти.

Сучасна цивілізація зумовлює кардинальну зміну парадигми освіти, в основі якої лежить гуманістична концепція людського розвитку як самовираження, самоактуалізації, самореалізації особистості. Сьогодні, в умовах воєнного стану, змінюється зміст освіти, відбувається активний пошук нових освітніх технологій покликаних сформувати ціннісну особистість з громадянською позицією і військово-професійною ментальністю.

Усвідомлення необхідності широкого і глибшого погляду на сучасну військову освіту призвело до дослідження проблеми громадянської компетентності майбутніх офіцерів в освітній проблематиці та сприяло формуванню нових підходів до змісту, методів і форм підготовки курсантів, які поєднують професійну військову підготовку з розвитком громадянських, соціальних і морально-етичних якостей.

Зростання ролі громадянської компетентності військовослужбовців в умовах сучасних викликів, дасть змогу проаналізувати фундаментальні

закономірності, нові тенденції, своєрідність та особливості формування громадянської компетентності в майбутніх офіцерів як професійних військових і відповідальних громадян.

У науково-педагогічній ретроспективі проблема громадянськості розглядається Г. Ващенком, Г. Сковородою, М. Стельмаховичем, Л. Українкою, К. Ушинським через призму історіософії, виховання особистості та формування соціальної відповідальності. Такий підхід дозволяє простежити еволюцію уявлень про громадянські якості, які вважалися важливими в різні історичні епохи, а також виявити педагогічні стратегії, що використовувались для їх формування.

Питання формування громадянських цінностей сучасної молоді через освіту, філософське розуміння світу, переконання, духовність, відповідальність за майбутнє своєї країни присвячена низка наукових праць Л. Березівської, Т. Гавриленко, В. Кременя, О. Сухомлинської та ін.

Громадянську компетентність, як соціальну, інтегральну якість особистості, як суспільно-моральний принцип діяльного ставлення до свого народу, що віддзеркалює національну гордість, патріотизм, любов до Батьківщини в сучасних наукових дослідженнях розглядають І. Жадан, В. Москаленко, С. Позняк, М. Сидоркіна.

Розвиток громадянських цінностей через формування громадянських ставлень, патріотизму, готовності до взаємодії та політичної ідентифікації досліджують О. Антонюк, В. Горбатенко, Н. Казакова, В. Котигоренко, Л. Угрин, О. Щурко, І. Ящук шляхом осмислення й трактування процесів становлення і розвитку української нації.

Систему виховання громадянської відповідальності, організаційно-методичні аспекти формування та розвитку професійних компетентностей майбутніх офіцерів військових закладів вивчають В. Аніщенко, Є. Гарбар, М. Кіторов, М. Макоганчук, С. Морозов, Л. Романишена.

Вивченню цієї проблеми присвячені праці зарубіжних учених: М. Коста, В. О. Nikulesku, I. Blandea, I. Schkade, D. Sadeghi-Bahmani, S. Brand, H. Annen та інші.

Метою статті є дослідження сутності, змісту та особливостей громадянської компетентності майбутніх офіцерів в освітній проблематиці, виявлення ефективних підходів, шляхів, форм і методів її формування.

У військовій освіті громадянська компетентність набула особливого значення в контексті впровадження європейських норм і стандартів в освіту, науку, соціальну сферу. Формування громадянської компетентності майбутніх офіцерів в освітньому процесі військових інститутів особливо набула значущості у період військової агресії РФ проти України і стала однією з найважливіших теоретичних і практичних завдань національної освіти.

Важливість і значення формування громадянської компетентності в освітньому процесі закладів освіти підтверджуються низкою нормативно-правових документів: Законами України «Про вищу освіту» (2014), Стратегією розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 рр. (2021 р.), Концепцією

національно-патріотичного виховання в системі освіти (2022 р.), у яких визначено стратегічні вектори розвитку освіти в контексті національно-патріотичного виховання, формування громадянських цінностей.

У Стратегії розвитку вищої освіти в Україні громадянська компетентність розглядається як одна з ключових компетентностей і визначається як важлива складова формування особистості громадянина, що забезпечує здатність усвідомлювати свої права та обов'язки, формувати соціальну відповідальність у випускників закладів освіти [16]. Формування громадянської компетентності трактується як невід'ємна складова цілісного освітнього процесу, спрямованого на формування національних цінностей, патріотизму, поваги до державних символів, прав і свобод людини, української державності, а також – стійкості до зовнішньої пропаганди та гібридних загроз у Концепції національно-патріотичного виховання [8].

Законодавчі документи засвідчують, що громадянська компетентність не лише освітній результат, а й інструмент забезпечення сталої державної безпеки, демократичного розвитку та ефективного функціонування громадянського суспільства. Слід також зазначити, що зміст освіти передбачає інтеграцію громадянських і патріотичних цінностей, починаючи з раннього віку й завершуючи професійною підготовкою, зокрема у військових і профільних освітніх закладах.

Аналіз української історико-педагогічної думки свідчить, що виховання громадянських цінностей людини піднімали українські філософи, педагоги, освітні діячі. Так ідеї громадянськості простежуємо у спадщині Г. Сковороди, що мали глибокий гуманістичний зміст і випереджували час, а духовне відродження людей, внутрішня свобода, гідність, самопізнання, на думку педагога призведуть до злагодженого функціонування суспільства [13].

Проблема формування громадянських якостей людини в К. Ушинського передбачала необхідність створення саме вітчизняної системи моральної освіти, нової національної системи виховання та засвідчує ідею народності, яку ми ототожнюємо з ідеєю громадянськості. Відповідальність перед суспільством і державою на думку педагога, має стати однією з головних цінностей громадянина [22, с. 123].

Створення виховної системи, яка відповідає потребам українського державотворення й формування високоосвічених, духовно багатих й морально стійких особистостей, достойних громадян демократичної європейської держави простежуємо у М. Стельмаховича. Основою виховної системи громадянського суспільства в педагога є народна педагогіка, підтверджена багатовіковою практикою родинного, шкільного, громадського виховання [15].

Питання про формування громадянськості з позиції гуманізму першим у радянській педагогіці розвинув В. Сухомлинський, стверджуючи, що протягом усіх років навчання в школі учні мають отримувати не тільки основну систему знань, а й вчитися громадянськості. Конкретизувавши педагогічний зміст понять «громадянськість» і «громадянське виховання» в працях, громадянське виховання визначається педагогом як головна педагогічна проблема

[17, с. 424].

Г. Ващенко розглядав громадянське виховання в контексті системи національного виховання. На підставі таких міркувань, складовими виховного ідеалу педагог називав національну гідність, патріотизм, громадянську пошану й злагоду. Любити свій народ, свою Батьківщину можна лише при наявності високої національної свідомості, а український народ – це єдина спільнота, що об'єднує в собі покоління минулі, сучасні й майбутні [3, с. 176].

О. Сухомлинська, Л. Березівська, Т. Гавриленко громадянське виховання обґрунтовують як процес формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що надає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політично, юридично дієздатною, захищеною. Громадянськість науковці розглядають як фундаментальну духовно-моральну якість, світоглядну і психологічну характеристику особистості, що має культурологічні засади і є складовою громадянської культури [2, с. 409].

Як якісна, особистісна характеристика особи, громадянська компетентність виконує роль громадянина, здатного соціалізуватися у громадянському суспільстві та гармонійно розвиватись, користуючись правами і виконуючи свої громадянські обов'язки [4; 21]. Водночас, громадянську компетентність як інтегративну характеристику особистості визначає І. Жадан, що свідчить про ступінь її готовності до ефективного виконання ролі громадянина і зумовлюється рівнем сформованості якостей, здатностей та готовностей [7, с. 11].

Отже, у вітчизняній освітній проблематиці громадянська компетентність представлена сукупністю знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, ставлень, дій, переконань, що формують здатність особи як громадянина бути активним учасником суспільно-політичного життя держави.

Теоретичні аспекти громадянського виховання майбутніх офіцерів обґрунтовуються науковцями як педагогічний процес набуття особистісних якостей, що характеризують усвідомлення громадянських цінностей, наявність громадянських знань, умінь та компетентностей. Водночас, основою цього процесу є принципи суспільної спрямованості, етнізації, демократизації, гуманізації, культуровідповідності [11, с. 365].

Слід зазначити, що ключовою професійною компетентністю майбутніх офіцерів науковці визначають громадянську. Формування громадянської компетентності є складним багатогранним процесом, де визначено критерій оцінки якості такої підготовки: вміння професійно діяти в умовах бойових дій; готовність до військової діяльності; посилення рівня мотивації під час формування готовності до виконання завдань за призначенням; інтеграція загальних і спеціальних знань тощо [10, с. 30].

У зарубіжному науковому дискурсі питання громадянськості, громадянської компетентності, громадянських цінностей військовослужбовців трактується як розвиток громадянської самосвідомості, вироблення громадянської позиції, в основі яких покладені військові цінності і військові чесноти. Враховуючи розмаїття варіантів кар'єри офіцера, у курсантів

європейських військових закладів освіти формують громадянські цінності, що забезпечують виконання вимог, поставлених до особистості сучасного офіцера у високо професійній армії [<https://www.webofscience.com/wos/author/record/20939568> 24; 25]. Аналізуючи значення поняття «громадянська компетентність» в історико-педагогічних, політичних дослідженнях зазначимо, що воно вказує на тенденції й специфіку національно-громадянських цінностей, які необхідно втілювати в державну освітню політику підготовки майбутніх офіцерів в Україні. У контексті нашого дослідження сутність поняття «*громадянська компетентність майбутніх офіцерів*» розуміємо як особистісну якість, сформовану систему громадянських цінностей, знань, умінь, навичок для успішної громадянської діяльності та готовність самовіддано служити Батьківщині.

Концептуальні підходи сучасних науковців (В. Котигоренко, М. Ктіторов, М. Макоганчук, Л. Романишина) до громадянської освіти та адаптації її до військового контексту свідчать про визначальну роль світогляду особистості офіцера, на основі якого формується система його ціннісних орієнтацій, поглядів, переконань, усвідомлення місця в суспільстві, визначається обов'язок і відповідальність перед співвітчизниками, Батьківщиною.

Визначаючи громадянську компетентність майбутніх офіцерів в освітній системі як складний і багатогранний процес, що ґрунтуються на методологічних засадах розвитку громадянського суспільства, пропонуємо визначити базові принципи її формування: *гуманізму* (пріоритетність ідеї прав і свобод людини, творчий розвиток особистості, виховання людської гідності); *патріотизму* (усвідомлення себе як частини українського народу, підтримка ідеалів свободи, прав людини); *демократичності* (рівність, повага до особистості, свобода думки, співпраця); *культуро відповідності* (етнонаціональний, регіональний, культурний контекст); *законності* (освітній процес повинен здійснюватися відповідно до законодавчої бази, міжнародних правових актів, нормативно-правових документів у сфері освіти); *відповідальності* (готовність нести відповідальність за прийняті рішення, поведінку та результати); *справедливості* (вміння конструктивно взаємодіяти із суспільством та приймати рішення); *толерантності* (поваги до різних поглядів, культур, традицій, національностей, релігій, особистих переконань, формування здатності до мирного співіснування, діалогу та взаєморозуміння в суспільстві); *інтеркультурності* (інтегрованість української національної культури у контекст загальнодержавних, європейських і світових цінностей).

Характеризуючи базові принципи громадянської компетентності майбутніх офіцерів, варто зауважити, що у цьому контексті дослідження значна увага науковців зосереджується на складниках громадянської компетентності, які ґрунтуються на теоретичних підходах та узагальненнях, що ускладнює їх систематизацію та порівняння. Так, І. Жадан окреслює структуру громадянської компетентності, компонентами якої є цінності і ставлення, навички, знання [7]. Науковці Л. Угрин, О. Щурко акцентують увагу на політичній цінності знань, етичних нормах і цінностях, медіаграмотності,

критичному мисленні, що формують громадянську компетентність в умовах сучасної демократії [21, с. 77].

На основі аналізу складників громадянської компетентності майбутніх офіцерів, вважаємо доцільним виділити наступні структурні компоненти феномену: *політична освіченість* (знання про систему влади, знання законів, прав, свобод та обов'язків громадян); *етичність і мораль* (усвідомлена, відповідальна й справедлива поведінка особистості, суспільно прийняті норми, цінності); *соціальна свідомість* (здатність розуміти соціальні проблеми); *громадянська активність* (готовність брати участь у суспільному житті, відстоювати свої права, діяти на благо суспільства); *критичне мислення* (здатність аналізувати, оцінювати, перевіряти інформацію, робити обґрунтовані висновки, формувати власну позицію на основі доказів); *знання* (спрямоване на виховання демократичного громадянства, моральних цінностей та якостей особистості); *уміння* (володіння методами громадянської освіти, навичками управління і роботи з людьми); *здатність до саморозвитку* (осмислення і винесення уроків із особистого досвіду і практики) тощо.

Отже, для реалізації завдань формування громадянської компетентності майбутніх офіцерів військових закладів освіти необхідно створити систему цілеспрямованих педагогічних умов, які сприяють становленню активного, відповідального, критично мислячого громадянина:

- у зміст навчальних курсів (гуманітарних, соціально-економічних, правових) включати моральні, ціннісні аспекти;
- залучати курсантів до суб'єкт-суб'єктної взаємодії для осмислення з позицій особистого та професійного досвіду;
- пов'язувати вивчення навчального матеріалу з реальним життям, подіями міста, країни;
- педагогічну діяльність здійснювати в тісній взаємодії викладача з командирами, курсантами;
- залучати курсантів до участі у збереженні та підтримці єдності українського суспільства, у громадському русі для громадянського миру та злагоди [23];
- використовувати сучасні освітні технології, зокрема особистісно та практико-зорієнтовані, дослідницькі, комунікативні, проблемні тощо;
- впроваджувати в освітній процес сучасні засоби, форми та методи, що формують активну громадянську позицію майбутнього офіцера.

Визначені педагогічні умови формування громадянської компетентності майбутніх офіцерів сприятимуть утвердженню української громадянської ідентичності, що є важливим чинником у підготовці патріотично налаштованих, відповідальних та соціально активних захисників держави.

Висновки. Отже, аналіз громадянської компетентності майбутніх офіцерів в контексті освітньої проблематики дає змогу оцінити ключові проблеми та перспективи у формуванні громадянської компетентності майбутніх офіцерів.

Визначені базові принципи та педагогічні умови формування

громадянської компетентності майбутніх офіцерів можуть цілеспрямовано формувати систему цінностей, орієнтовану на служіння державі й суспільству; створювати сприятливе освітнє середовище, де поєднується військово-професійна підготовка з розвитком правової, моральної та політичної культури; забезпечити інтеграцію громадянсько орієнтованих змістових компонентів у навчальні плани військових закладів, що формує цілісне розуміння ролі офіцера у демократичному суспільстві; активізувати діяльнісний підхід у навчальному процесі; розвивати критичне мислення та комунікативну компетентність курсантів; сприяти особистісно-професійному самовизначенню.

Формування всебічно розвиненої особистості майбутнього офіцера, здатного не лише виконувати військові обов'язки, але й діяти як активний громадянин, лідер і приклад для підлеглих та суспільства можливе шляхом впровадження інтерактивних форм, методів навчання та виховання, посилення практичної складової підготовки, спрямованої на розвиток громадянських навичок, активізації співпраці військових інститутів з громадськими організаціями та інститутами громадянського суспільства, підвищення ролі командирів та викладачів у формуванні громадянської позиції курсантів.

Використана література:

1. Аніщенко В., Морозов С. Формування готовності офіцерів до військово-професійної діяльності: ціннісно-смысловий аспект. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки.* № 30 (3), 2022. С. 6-21. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v30i3.1293>.
2. Антологія текстів з реформування освіти в Україні : програми, концепції, проекти (1991-2017) : хрестоматія; упоряд. : Сухомлинська О. В., Березівська Л. Д., Гавриленко Т. Л. та ін. ; наук. ред. : Сухомлинська О. В., Березівська Л. Д. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. 526 с.
3. Ващенко Г. Г. Виховний ідеал. Полтава : Полтав. вісн., 1994. Т. 1. 191 с.
4. Гарбар Є. О. Виховання громадянської відповідальності майбутніх офіцерів військових закладів вищої освіти : дис. ... д-ра філософії : Освітні, педагогічні науки. Харків, 2021. 299 с.
5. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2018. № 31. ст. 241. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
6. Євтух В. Б. Роль педагогічних систем (глобальних педагогічних концепцій) у формуванні дизайну та змісту навчального процесу. *Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу.* Збірник матеріалів міжнародного форуму / за заг. ред. проф. В. П. Андрущенка. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 52-53.
7. Жадан І. В. Громадянська компетентність: соціальні очікування та реалії : монографія. Київ : Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної соціальної та політичної психології. Кропивницький, 2022. 110 с.
8. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України : наказ Міністерства освіти і науки України від 6 червня 2022 р. № 527. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>.
9. Котигоренко В. О. Національно-громадянські цінності: регіональний вимір у загальноукраїнському контексті. *Український соціум.* № 4 (79), 2021. С. 111-153.
10. Ктігоров М. О. Організаційно-методичні аспекти формування та розвитку професійних компетентностей майбутніх офіцерів НГУ в умовах воєнного стану. *Наукові записки кафедри педагогіки.* № 51, 2022. С. 30-38. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-51-04>.

11. Макоганчук М., Романишена Л. Теоретичні аспекти громадянського виховання майбутніх офіцерів-прикордонників. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. № 30 (3), 2022. С. 356-369.
12. Сидоркіна М. Ю. Громадянська компетентність у розрізі концепції соціального інтересу. *Теорія і практика сучасної психології*. № 6, 2019. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/719463/1/36.pdf>.
13. Сковорода Г. С. Розмова дружня про душевний мир // *Твори : у 2 т. Т. 1*. Київ : Наукова думка, 1973. С. 327-343.
14. Словник термінів за тематикою громадянське суспільство. URL : <https://starkon.gov.ua/index.php/2011-11-18-13-43-38/2011-11-18-13-46-29/2011-11-18-13-47-09>.
15. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. Київ : ІЗМН, 1997. 232 с.
16. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 р. № 286-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20212031-roki-286-230621>.
17. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. *Вибр. твори : в 5 т. Київ : Рад. шк, 1976. Т. 1. 654 с.*
18. Шевчук Т. Є. Громадянська компетентність як елемент формування особистості майбутніх фахівців. *Молодий вчений*. Вип. 1, 2018. С. 85-88.
19. Позняк С. І. Комунікативні практики соціальної взаємодії як індикатор громадянської компетентності студентської молоді. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. № 43 (46), 2019. С. 7-37. URL : [https://doi.org/10.33120/ssj.vi43\(46\).21](https://doi.org/10.33120/ssj.vi43(46).21).
20. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки : Указ Президента України від 27.09.2021 № 487/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/487/2021>.
21. Угрин Л. Я., Щурко О. М. Громадянська компетентність в умовах сучасної демократії. *Політикус*. № 6, 2021. С. 73-78.
22. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Досвід педагогічної антропології. Київ : Рад. шк., 1983. 488 с.
23. Ящук І., Казакова Н. Ціннісні основи громадянського патріотизму. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 2023. Вип. 16. С. 65-73.
24. Kosma M., Niculescu B. O., Boldea I. Globalization and intercultural dialogue: multidisciplinary perspectives – economy and management. Meeting: 2nd International Conference on Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity. ROMANIA, 2014. P. 728-743.
25. Schkade I., Sadeghi-Bahmani D., Lang U. E., Blais R. K., Stanga Z., Ülgür I. I., Brand S., Annen H. Military Values, Military Virtues, and Vulnerable Narcissism among Cadets of the Swiss Armed Forces – Results of a Cross-Sectional Study. *Eur. J. Investig. Health Psychol. Educ*, 2024. (14). P. 2074-2086. <https://doi.org/10.3390/ejihpe14070138>.

References:

1. Anishchenko V., Morozov S. Formuvannya hotovnosti ofitseriv do viiskovo-profesiinoi diialnosti: tsinnisno-smyslovyy aspekt [Formation of officers' readiness for military professional activity: value-semantic aspect]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriya: pedahohichni nauky*. № 30 (3), 2022. S. 6-21. <https://doi.org/10.32453/pedzbirnyk.v30i3.1293> [in Ukrainian].
2. Antolohiia tekstiv z reformuvannya osvity v Ukraini: prohramy, kontseptsii, proekty (1991-2017): khrestomatiia [Anthology of texts on education reform in Ukraine: programs, concepts, projects (1991-2017): anthology] / uporiad. : Sukhomlynska O. V., Berezivska L. D., Havrylenko T. L. ta in. ; nauk. red. : Sukhomlynska O. V., Berezivska L. D. Vinnytsia : TOV «TVORY», 2019. 526 s. [in Ukrainian].
3. Vashchenko H. H. Vykhovnyi ideal [Educational ideal]. Poltava : Poltav. visn., 1994. T. 1. 191 s. [in Ukrainian].
4. Harbar Ye. O. Vykhovannya hromadianskoi vidpovidalnosti maibutnikh ofitseriv viiskovykh zakladiv vyshchoi osvity : dys. ... d-ra filosofii [Education of civic responsibility of future officers of military institutions of higher education : dissertation ... Doctor of Philosophy]. Osvitni, pedahohichni nauky. Kharkiv, 2021. 299 s. [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy «Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy» vid 21 chervnia 2018 r. № 2469-VIII [Law of Ukraine "On National Security of Ukraine" dated June 21, 2018 No. 2469-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2018, № , st. 241. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].
6. Yevtukh V. B. Rol pedahohichnykh system (hlobalnykh pedahohichnykh kontseptsii) u formuvanni dyzainu ta zmistu navchalnoho protsesu [The role of pedagogical systems (global pedagogical concepts) in shaping the design and content of the educational process]. *Modernizatsiia pedahohichnoi osvity u hlobalnomu vymiri bezpeky sotsialno-turbulentnoho svitu*. Zbirnyk materialiv mizhnarodnoho forumu / za zah. red. prof. V. P. Andrushchenka. Kyiv : Vyd-vo UDU imeni Mykhaila Drahomanova, 2023. S. 52-53 [in Ukrainian].
7. Zhadan I. V. Hromadianska kompetentnist: sotsialni ochikuvannia ta realii : monohrafiia [Civic competence: social expectations and realities : monograph]. Kyiv : Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy, Instytut sotsialnoi ta politychnoi sotsialnoi ta politychnoi psykholohii. Kropyvnytskyi, 2022. 110 s. [in Ukrainian].
8. Kontseptsiiia natsionalno-patriotichnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy : nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 6 chervnia 2022 r. № 527 [The concept of national-patriotic education in the education system of Ukraine: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated June 6, 2022 No. 527]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text> [in Ukrainian].
9. Kotyhorenko V. O. Natsionalno-hromadianski tsinnosti: rehionalnyi vymir u zahalnoukrainskomu konteksti [National and civic values: regional dimension in the all-Ukrainian context]. *Ukrainskyi sotsium*. № 4 (79), 2021. S. 111-153 [in Ukrainian].
10. Kitorov M. O. Orhanizatsiino-metodychni aspekty formuvannia ta rozvytku profesiinykh kompetentnosti maibutnikh ofitseriv NHU v umovakh voiennoho stanu [Organizational and methodological aspects of the formation and development of professional competencies of future NSU officers in martial law conditions]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky*. № 51, 2022. S. 30-38. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-51-04> [in Ukrainian].
11. Makohanchuk M., Romanyshena L. Teoretychni aspekty hromadianskoho vykhovannia maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv [Theoretical aspects of civic education of future border guard officers]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: pedahohichni nauky*. № 30 (3), 2022. S. 356-369 [in Ukrainian].
12. Sydorkina M. Yu. Hromadianska kompetentnist u rozrizi kontseptsii sotsialnoho interesu [Civic competence in the context of the concept of social interest]. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii*. № 6, 2019. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/719463/1/36.pdf> [in Ukrainian].
13. Skovoroda H. S. Rozмова družnia pro dushevnyi myr [A friendly conversation about peace of mind] // Tvory : u 2 t. T. 1. Kyiv : Naukova dumka, 1973. S. 327-343 [in Ukrainian].
14. Slovyk terminiv za tematykoiu hromadianske suspilstvo [Glossary of terms on the topic of civil society]. URL : <https://starkon.gov.ua/index.php/2011-11-18-13-43-38/2011-11-18-13-46-29/2011-11-18-13-47-09> [in Ukrainian].
15. Stelmakhovych M. H. Ukrainska narodna pedahohika [Ukrainian folk pedagogy]. Kyiv : IZMN, 1997. 232 s. [in Ukrainian].
16. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2021-2031 roky: skhvaleno rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 chervnia 2021 r. № 286-r [Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2021-2031: approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 23, 2021 No. 286-r]. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennya-strategiyi-rozvytku-vishchoyi-osvity-v-ukrayini-na-20212031-roki-286-230621> [in Ukrainian].
17. Sukhomlynskyi V. O. Problemy vykhovannia vsebichno rozvytenoi osobystosti [Problems of raising a comprehensively developed personality]. *Vybr. tvory : v 5 t.* Kyiv : Rad. shk, 1976. T. 1. 654 s. [in Ukrainian].
18. Shevchuk T. Ye. Hromadianska kompetentnist yak element formuvannia osobystosti maibutnikh fakhivtsiv [Civic competence as an element of personality formation of future specialists]. *Molodyi vchenyi*. Vyp. 1, 2018. S. 85-88 [in Ukrainian].
19. Pozniak S. I. Komunikativni praktyky sotsialnoi vzaiemodii yak indykator hromadianskoi kompetentnosti studentskoi molodi [Communicative practices of social interaction as an indicator of civic competence of student youth]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii*. № 43 (46), 2019. S. 7-37. [https://doi.org/10.33120/ssj.vi43\(46\).21](https://doi.org/10.33120/ssj.vi43(46).21) [in Ukrainian].
20. Pro Natsionalnu stratehiu spriannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini na 2021-2026 roky : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.09.2021 № 487/2021. [On the National Strategy for Promoting the

- Development of Civil Society in Ukraine for 2021-2026: Decree of the President of Ukraine dated September 27, 2021 No. 487/2021]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/487/2021> [in Ukrainian].
21. Uhryn L. Ia., Shchurko O. M. Hromadianska kompetentnist v umovakh suchasnoi demokratii. [Civic competence in a modern democracy]. *Politykus*. № 6., 2021. S. 73-78. [in Ukrainian].
 22. Ushynskiy K. D. Liudyna yak predmet vykhovannia. Dosvid pedahohichnoi antropologii. [Man as a subject of education. Experience of pedagogical anthropology]. Kyiv : Rad. shk., 1983. 488 s. [in Ukrainian].
 23. Yashchuk I., Kazakova N. Tsinnisni osnovy hromadianskoho patriotyzmu. [Value foundations of civic patriotism]. *Naukovyi visnyk Kremenetskoï oblasnoi humanitarno-pedahohichnoi akademii im. Tarasa Shevchenka. Seriya: Pedahohichni nauky*, 2023. Vyp. 16. S. 65-73 [in Ukrainian].
 24. Kocma M., Niculescu B. O., Boldea I. Globalization and intercultural dialogue: multidisciplinary perspectives - economy and management. Meeting: 2nd International Conference on Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity. ROMANIA, 2014. P. 728-743. [in English].
 25. Schkade I., Sadeghi-Bahmani D., Lang U. E., Blais R. K., Stanga Z., Ülgür I. I., Brand S., Annen H. Military Values, Military Virtues, and Vulnerable Narcissism among Cadets of the Swiss Armed Forces – Results of a Cross-Sectional Study. *Eur. J. Investig. Health Psychol. Educ*, 2024. (14). P. 2074-2086. <https://doi.org/10.3390/ejihpe14070138> [in English].

A. ROZSOKHA, M. SOTNICHENKO. Civic competence of future officers in the context of educational issues.

The article reveals the problem of civic competence of future officers in the educational and scientific discourse. The concept of “civic competence of future officers” is defined as a personal quality, a formed system of civic values, knowledge, skills, abilities for successful civic activity and readiness to selflessly serve the Motherland.

The main directions and strategic vectors of education development in the context of national-patriotic education and the formation of civic values in future officers are investigated.

The basic principles of forming the civic competence of future officers as an integral part of the professional training system, which are the methodological basis for organizing the educational process of military educational institutions, are substantiated (humanism, patriotism, democracy, cultural relevance, legality, responsibility, tolerance, interculturalism) are substantiated.

The structural components of civic competence, which are formed in the process of professional training of cadets through the integration of educational, educational and socio-cultural influences (political education; ethics and morality; social consciousness; civic activity; critical thinking; knowledge; skills; ability to self-development) are highlighted.

A system of purposeful pedagogical conditions is proposed that contribute to the formation of value orientations of future officers, are based on the ideas of patriotism, service to the state, responsibility to society and are the basis for the comprehensive formation of civic competence as an important component of the professional readiness of future officers.

Keywords: *civic competence, civic culture, formation of civic competence, future officers, military educational institutions, educational process, citizenship, civic education, civic values, pedagogical conditions, cadets.*